

Gaveforsterkningsmidler: Fordeling og disponering ved MED, UiB

Bakgrunn

Gaver til forskning på minst tre millioner kroner utløser etter søknad til Norges forskningsråd gaveforsterkningsmidler (GFM) på 25% av gavebeløpet. Gavene må være gitt av private givere, som Kreftforeningen, Trond Mohn Stiftelse, pasientforeninger, profesjonsforeninger, eller privatpersoner. GFM tilfaller i utgangspunktet institusjonen. Det er en forutsetning for tildeling at GFM brukes til forskningsformål.

Ved Det medisinske fakultet har det i flere år vært en ordning med å bruke GFM til å dekke fellesbidrag og husleie for personer som ansettes på midler i nulldekningsbidragsprosjekter, som er prosjekter der slike utgifter ikke kan dekkes av prosjektmidlene. Ordningen har vært slik at GFM utløst av tildelinger fra Kreftforeningen forvaltes av fakultetet og brukes i hovedsak til å dekke slike fellesutgifter for nulldekningsbidragsprosjekter (100% for Kreftforeningsprosjekt og 70% for andre nulldekningsbidragsprosjekter). GFM utløst av gaver fra andre enn Kreftforeningen overføres i dag til det instituttet som har mottatt gaven/tildelingen. I tillegg overføres 1/6 av GFM basert på gaver fra Kreftforeningen til forskerne som har mottatt gavene. Prosjekter med delvis dekningsbidrag faller ikke inn under ordningen, og instituttene selv må dekke fellesutgifter og husleie for personer ansatt i slike prosjekter. Noen gaver som utløser GFM innbefatter dekningsbidrag. Arbeidsgruppens forslag gjelder for alle GFM uavhengig av dette.

På instituttene er det ulike rutiner for hvordan GFM fordeles videre. Ved noen institutt er det vanlig at GFM i sin helhet går til forskeren/forskningsmiljøet som mottok gaven, men de siste årene har midlene i større grad vært brukt til å dekke fellesbidrag og husleie for det aktuelle prosjektet.

Den formelle søknaden om GFM til Forskningsrådet sendes fra UiB sentralt. Det er hvert enkelt institutt som i dag er ansvarlig for å sende nødvendig dokumentasjon til UiB sentralt. Rutinene er i liten grad skriftlige og i stor grad personavhengige i alle ledd.

Selv om dagens ordning fungerer godt på flere måter, har den også utfordringer. Det ble derfor våren 2019 satt ned en arbeidsgruppe av dekan Per Bakke for å vurdere ordningen. Se vedlegg for mandat og sammensetning av gruppen.

Arbeidsgruppens vurderinger av rutiner for søknad om GFM

Gaveforsterkningsordningen forvaltes av Forskningsrådet. Det er UiB ved rektor som søker på vegne av de gavene som institusjonen har mottatt. Administrativt utføres oppgaver på tre ulike nivåer i organisasjonen: UiB sentralt ved økonomiavdelingen, fakultetsadministrasjonen og instituttadministrasjonene.

I dag er koordinering mellom enhetene svak. Noen områder som ikke fungerer optimalt i dag og hvor vi bør bedre rutinene:

- I dag søkes det om GFM på Kreftforeningsmidler ca en gang pr år. Vi bør innføre rutiner slik at vi søker hvert kvartal. Dette er særlig viktig fordi Forskningsrådets årlige pott for GFM er begrenset, og deles ut fortløpende til den er tom.
- En felles oversikt over søknader med aktuell status bør opprettes og til enhver tid være oppdatert. Dette arbeidet er påbegynt.

- Instituttene har ansvar for å ha oversikt over når de har fått tilstrekkelige innbetalinger fra en giver til å søke om GFM. Rutinen bør være at de straks sender kontrakt og eventuell annen dokumentasjon til økonomiavdelingen som søker Forskningsrådet.

Arbeidsgruppens vurderinger av ulike fordelingsystem

GFM kan brukes til å skape økonomisk handlingsrom for fakultetet og instituttene. En klar ulempe ved dagens system er at det er lite oversiktlig, og at det varierer mellom instituttene hvordan GFM blir brukt. På noen institutt brukes GFM til å dekke fellesbidrag og husleie for de aktuelle prosjektene, mens på andre institutt fordeles GFM delvis eller i sin helhet videre til enkeltforskere som har innhentet gaven. Selv om arbeidsgruppen mener at instituttledelsene selv bør få avgjøre detaljene for hvordan GFM skal fordeles innad på instituttet, er det hensiktsmessig med noen felles retningslinjer. Tydelige ordninger og klare retningslinjer for bruk av GFM vil øke forutsigbarhet for instituttledelse og forskere.

Arbeidsgruppen har diskutert ulike modeller for fordeling. Vi skisserer nedenfor noen prinsipper med fordeler og ulemper (ulemper rykket inn).

1. *Fakultetet disponerer alle GFM*

Midlene går til å finansiere felles strategier på tvers av instituttene

Samling av midlene gir større finansiell kraft

Instituttene slipper ansvaret for husleie og fellesbidrag for nulldekningsbidragsprosjekter

Instituttene vil kunne oppleve at bruken av midlene ikke alltid er i tråd med egne prioriteringer

Forskeren som skaffet midlene er langt unna – svakere incentiv for enkeltforskere å søke eksterne midler

2. *Instituttene disponerer alle GFM*

Midlene kan brukes til å skape økonomisk handlingsrom på instituttet til satsinger i tråd med instituttets prioriteringer

Midlene brukes nærmere forskeren som har skaffet dem.

Kan oppleves som mer «rettferdig» plassering av midler for forskere og institutt

Instituttledelsen må forhandle med forskerne om bruk av GFM dersom ikke tydelige retningslinjer foreligger

Instituttøkonomien kan få innflytelse på bruken av midlene. For eksempel risiko for at man ikke tillater søknader om nulldekningsbidragsprosjekter fordi kostnadene er så store

3. *Forsker/forskningsgruppe disponerer GFM*

Sterkt incentiv for forskerne til å søke midler

Midlene brukes direkte inn prosjektet som har utløst GFM

Kan gi urimelig fordeling mellom forskningsmiljøene

Kan skape uønskede forskjeller mellom forskergrupper innad på instituttene

GFM kan ikke brukes til å bygge opp økonomisk handlingsrom for institutt/fakultet

Risiko for at midlene ikke blir brukt og dermed gjentatte overføringer

GFM fragmenteres og kan ikke brukes til større satsinger

Arbeidsgruppens forslag

Instituttene har stram økonomi med lite handlingsrom for langsiktige tiltak. GFM kan bidra til å opprettholde instituttens virksomhet for å sikre fremtidig økning i ekstern finansiering. GFM bør brukes som et bidrag for å oppnå fakultetets og instituttens strategiske mål for forskning. Fordeling av midlene mellom ulike nivå (forsker/forskningsgruppe, institutt, fakultet) bør ha balanse mellom langsiktige strategiske satsinger og incentiver til den enkelte forsker og forskningsmiljøet/-gruppen.

1. Forslag til retningslinjer for søknad om gaveforsterkningsmidler

UiB sentralt

- Utarbeide søknad til Forskningsrådet på bakgrunn av innspill og dokumentasjon fra institutt/fakultet
- Følge opp søknadsbehandling hos Forskningsrådet og bidra med supplerende informasjon
- Motta midlene fra Forskningsrådet, skrive tildelingsbrev til aktuell mottaker og overføre midlene til PA
- Rapportere til Forskningsrådet på «samleprosjekt» - f. eks. Kreftforeningen

Fakultet

- Holde oversikt over at vi faktisk søker midler vi har krav på
- Kontakt med Økonomiavdelingen sentralt
- Forvalte fakultetets fellesmidler
- Gi råd til instituttene ved behov

Institutt

- Sende dokumentasjon til Økonomiavdelingen når kriteriene for å søke GMF er oppfylt
- Følge opp søknad
- Sende krav om midler på eksisterende tildelinger når kriteriene er oppfylt
- Rapportere på GFM-prosjektene som instituttet har ansvar for

2. Forslag til retningslinjer for fordeling av GFM forsker/gruppe, institutt og fakultet

Arbeidsgruppen er enig om følgende prinsipper for en fordelingsmodell:

- Alle gaver som utløser GFM får dekket fellesbidrag og husleie som fremkommer av stillinger i prosjektet gjennom gaveforsterkningsordningen
- Gaver som utløser GFM, må bruke GFM til å dekke fellesbidrag og husleie som følger prosjektet dersom dette ikke allerede er dekket av giver eller andre kilder. Dette må være klart for forskerne når budsjettet utformes slik at det ikke budsjetteres med at GFM skal dekke andre kostnader i prosjektet.
- Endringer i fordeling av GFM skal ikke gi store endringer i fordeling av GFM mellom instituttene, eller mellom instituttene og fakultetet, i forhold til dagens ordning.

Arbeidsgruppen foreslår følgende modell for fordeling av GFM:

Fakultetet beholder den del av GFM som skal dekke fellesutgifter og husleie, og tar dermed ansvar for at disse utgiftene dekkes for alle gaver som utløser GFM. I tillegg beholder fakultetet 20% (etter at husleie/fellesbidrag er trukket fra) av midlene som buffer mot eventuelle endringer i dekningsbidrag og/eller GFM. GFM utløst av gaver som ikke innebærer ansettelser, fordeles etter samme nøkkel mellom fakultet, institutt og forskningsgruppe. Et eventuelt overskudd øremerkes konkrete strategiske tiltak innen forskning. Slike tiltak bør fakultetsledelsen diskutere med instituttledergruppen hvert år, og det er viktig å synliggjøre hvordan midlene brukes.

Resten av midlene fordeles til *instituttet* hvor prosjektleder for tildelingen er ansatt. Ved samarbeidsprosjekter mellom instituttene må instituttlederne bli enige om hvordan GFM skal fordeles.

Arbeidsgruppen mener det er hensiktsmessig med lik strategi mellom instituttene når det gjelder bruk av GFM innad på instituttet. Arbeidsgruppen foreslår at ca. 50% av GFM som fordeles til instituttet beholdes av instituttet til strategiske satsinger, mens de resterende 50% fordeles til den *forskningsgruppen* som har ansvar for prosjektet som har utløst GFM.

Tabellen nedenfor viser hvordan GFM vil fordele seg mellom fakultet, institutt og forskningsgruppen i en tenkt situasjon der gaven er på 20 mill i 4 år, dvs 5 mill pr. år, og GFM som utløses vil bli 1.25 mill/år. Prosjekter som får dekningsbidrag fra gaver og som samtidig utløser GFM, vil av regnskapstekniske grunner behandles på samme måte, men dekningsbidrag vil i slike tilfeller bli værende på instituttet, som bestemmer videre forvaltning av disse midlene.

Tabell 1. Fordeling av GFM (1,25 mill) dersom prosjektet har hhv null, to eller fire ansatte.

	0 ansatte	2 ansatte	4 ansatte
Husleie/fellesbidrag	0	0.460 mill	0.919 mill
<i>Resterende GFM til fordeling</i>	<i>1,25 mill</i>	<i>0,790 mill</i>	<i>0,331 mill</i>
20% av resterende GFM til fakultetet	0,25 mill	0,158 mill	0,066 mill
40% av resterende GFM til instituttet	0,40 mill	0,316 mill	0,132 mill
40% av resterende GFM til forskergruppen	0,40 mill	0,316 mill	0,132 mill

3. Forslag til bruk av gaveforsterkningsmidler til en fellespott

Store gaver som utløser mye GFM til utstyrsprosjekter som ikke har stillinger (og dermed ikke husleie og fellesutgifter) bør behandles særskilt. I slike tilfeller er det ofte behov for en plan for langsiktig vedlikehold og oppgradering av det aktuelle utstyret. Arbeidsgruppen foreslår at fakultetsledelsen, i samråd med institutt og forsker, lager en slik plan som involverer bruk av GFM før søknaden blir sendt. Et eventuelt overskudd bør øremerkes konkrete strategiske tiltak innen forskning.

Forslag til prosess fremover

Ordningen bør gjøres gjeldende for alle prosjekt søkt etter 1. januar 2020.

Arbeidsgruppen foreslår at arbeidet videre organiseres slik:

- En administrativ gruppe ledet av fakultetsadministrasjonen bør utarbeide praktiske rutiner for gjennomføring av forslagene over. Overgangsordninger må vurderes.
- Fakultetsledelsen sammen med instituttlederne bør ha en gjennomgang av status for GFM-inntekter og –bruk hvert semester.

Vedlegg

- Mandat for arbeidsgruppen
- Forskningsrådets retningslinjer
- UiB sine retningslinjer